

завдань, її об'єкту, характеру та місця в колі інших, суміжних з нею філологічних дисциплін, все ще тривають, однак не викликає сумніву той факт, що на сьогодні епістолографія дійсно в повній мірі ствердила себе як повноправна галузь наукового знання, що, зокрема засвідчують численні дослідницькі розвідки та теоретичні узагальнення вчених, які вважають себе її представниками.

Література:

1. Войцехівська І., Ляхоцький В. Епістологія. Короткий історичний нарис. Київ: Український державний інститут архівної справи та документознавства, 1998. 54 с.
2. Коцюбинська М. Листи і люди: роздуми про епістолярну творчість. Київ: Дух і літера, 2009. 584 с.
3. Кузьменко В. Письменницький епістолярій в українському літературному процесі 20–50-х років ХХ ст. Київ: НАН України, Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка, 1998. 305 с.
4. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. Т. 1: А (аба) – Л (лямент). / Ю. І. Ковалів (авт.-уклад.). Київ: Видавничий центр «Академія», 2007. 608 с.
5. Прокопович Ф. Філософські твори: У 3 т. Київ: Наукова думка, 1979. Т. 1. 511 с.
6. Суровцева Е. Жанр «письма вождю» в тоталитарную эпоху (1920-е – 50-е годы): дис... канд. филол. наук: 10.01.01. Московский государственный ун-т им. М. В. Ломоносова. Москва, 2006. 201 с.

АНГЛІЙСЬКІ ТЕРМІНИ В УКРАЇНСЬКІЙ ПРАВНИЧІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ: ЕТИМОЛОГІЧНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА СТАТУС У МОВІ-РЕЦИПІЄНТІ

Сергєєва Г. А.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов № 1*

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Запозичення з англійської мови є об'єктом багатьох лінгвістичних досліджень. Лінгвістичний аналіз мовного матеріалу передбачає визначення меж дослідження, тобто обсягу і складу мовних одиниць, які будуть об'єктом конкретного дослідження. Від правильного вирішення

цього завдання великою мірою залежить вірогідність отриманих результатів та висновків. Отже, першочерговим завданням дослідника, який аналізує запозичені слова, є виявлення запозичень у складі певної мови та визначення мови-джерела цих запозичень. Оскільки, об'єктом нашого аналізу є українські юридичні терміни, мовою-джерелом яких є англійська мова, розглянемо деякі аспекти цього питання.

По-перше, слід звернути увагу на проблему етимологічної ідентифікації запозичень з англійської мови. Виділення корпусу англомовних запозичень у складі правничої термінології сучасної української мови пов'язане з певними дискусійними аспектами, серед яких увагу слід звернути на неоднорідність лексичного складу англійської мови з генетичного погляду, що особливо актуально в сфері термінологіки, в першу чергу юридичної. Труднощі викликає також виділення з числа інтернаціоналізмів термінів, джерелом яких є саме англійська мова. У цьому випадку можна припустили можливість паралельного запозичення з кількох мов або з однієї з них, що проблематично встановити. Аналіз мовного матеріалу виявив, що основними чинниками є невизначеність мови-джерела для значної частини недавніх запозичень та розбіжності у визначенні мови-джерела багатьох запозичень, які функціонують в українській правничій термінології і зафіксовані в лексикографічних джерелах, в яких відображаються дані про походження іншомовних слів. Отже, навіть у випадку, коли етимологічний аспект не є безпосередньою метою дослідження англомовних запозичень, вважаємо, що визначення походження лексичних одиниць, які будуть об'єктом лінгвістичного аналізу є важливою складовою таких досліджень. Зважаючи на це, необхідно обґрунтувати підхід до встановлення мови-джерела і визначити критерії, на які можна спиратись, визначаючи можливість включення термінів до складу англомовних запозичень.

Теоретичною базою вирішення цього питання стали праці, в яких розглядається проблема англомовних запозичень у різних мовах. Серед них основною є дослідження Я. Голдованського «Проблеми етимологічної ідентифікації лексических заимствований (на материале англицизмів в украинском языке)» [1], яка присвячена визначенню принципів етимологізації англомовних запозичень в українській мові. Дослідник визначає як основний – семантичний критерій визначення мови-джерела, який слід розглядати у зв'язку з проблемою розрізнення конкретно-історичного та генетичного джерела, вважаючи джерелом запозичення мову, де виникло значення, з яким слово перейшло в мову-реципієнт. Таким чином пропонуємо вважати англомовними запозичені лексеми, значення яких виникло в англійській мові.

Об'єктом нашого дослідження є запозичені слова, об'єднані не лише генетичною, а й тематичною спільністю – англомовні правничі терміни,

які увійшли в українську мову в різні періоди її історичного розвитку. Належність того чи іншого англомовного запозичення до української правничої термінології теж є певною мірою дискусійним питанням, оскільки в науці немає чіткого визначення поняття «правничий термін», а лексикографічне відображення новітніх термінів відстає від процесу поповнення ними правничої термінології. Аналізуючи запозичені лексичні одиниці у сфері правничої термінології, необхідно уточнити зміст лексико-тематичної групи «право» й визначити критерії віднесення лексичних одиниць до аналізованої термінології.

Основою об'єднання запозичених слів у тематичну групу «правнича термінологія» є певна спільна семантична ознака, яка виділяється у слів на основі їх номінативно-репрезентативної функції, а саме сема «відношення до сфери права» у широкому розумінні поняття «права» як сфери законодавства, юридичної науки та практики.

Таким чином, до аналізованої лексико-тематичної групи пропонуємо відносити англомовні терміни, які відповідають визначенню правничого терміна. Як правничі терміни, вважаємо, слід розглядати слова та словосполучення, які обслуговують сферу правознавства і законотворення, пов'язані з юриспруденцією як наукою, як фахом, як галуззю професійної діяльності, функціонують в термінологічному полі правничої мови та мають відповідну дефініцію.

Зауважимо, що, на нашу думку, терміносистема за структурою подібна до лексико-семантичної системи мови. Виходячи із цього, логічно припустити, що термінологічне поле, у якому функціонує правнича лексика, за аналогією до лексико-семантичних полів загально-вживаної лексики, має ядро та периферію, а у складі правничої термінології виділяється активна й пасивна лексика. Результати дослідження свідчать, що в юридичній термінології відбуваються семантичні процеси подібні до тих, що характерні для лексичної системи мови, зокрема актуалізація, пасивізація, денотативно-конотативна переорієнтація, тощо. Зокрема, на користь гіпотези про функціонування в українській правничій термінології англомовних запозичень, що мають статус «термінів-екзотизмів», свідчить перехід певної частини подібних термінів з периферії до ядра терміносистеми права унаслідок появи в юридичному дискурсі відповідних понять та реалій: *парламент*, *імпічмент*, *інавгурація*, *інтерпеляція*, *корупція*, *корупціонер*, *лобі*, *рекети*, *рекетири*, *страйк*, *локаут* та ін. Подібний процес за певних умов може охопити й інші англомовні терміни, які на даному етапі розвитку українського права, на наш погляд, мають статус правничих «термінів-екзотизмів».

Отже, досліджуючи англомовні запозичення в українській правничій термінології, цілком логічним і обґрунтованим, на нашу думку, є залучення до аналізу як термінів, що мають сталий термінологічний

статус і активно функціонують у мові права – ядро, так і терміни, які є в українській правничій термінології рідковживаними, оскільки позначають поняття та реалії права інших держав, невластиві правовій системі України, знаходяться на периферії терміносистеми українського права, маючи статус «термінів-екзотизмів»: *білл, констебль, жури, вердикт, аторней, бейлиф, джєррімендерінг, коронер, лізгольд, прайвесі* та ін. В українській мові, як і в англійській, вони позначають поняття та реалії, що відносяться до правничої сфери, і вживаються в тих галузях, що стосуються права іноземних держав, у порівняльному правознавстві, яке є складником української правової науки, у галузях міжнародного та європейського права та зафіксовані українськими правничими словниками.

Визначаючи зміст та обсяг термінологічного поля «право», не можна обійти увагою і той факт, що дослідники відзначають посилення тенденції до міжгалузевої інтерференції наукової термінології внаслідок інтеграції наук, зокрема правознавства та економіки (у деяких країнах існує навіть окрема галузь права – «економічне право», а в українській правовій системі як окрема правнича галузь вирізняється «міжнародне економічне право»), що спостерігається на матеріалі різних мов [2, с. 8]. При цьому галузеві терміносистеми, взаємодіючи одна з одною, нерідко мають частину спільного термінологічного фонду. Розглядаючи функціонування юридичної термінології в економічному дискурсі на матеріалі англійської мови, І. Гумовська навіть доходить висновку, що у процесі взаємодії юридичної та економічної термінологічних систем *«фактично відбувається становлення міжкатегоріальної економіко-юридичної термінологічної системи, яка абсорбує термінологію цих двох підмов, сприяючи утворенню міждисциплінарного юридично-економічного дискурсу, ознаками котрого на лінгвістичному рівні є категорії економічного змісту у поєднанні з категоріями юридичного (чи навпаки)»* [2, с. 8]. Такий висновок підтверджується аналізом юридичних термінів англомовного походження, що зафіксовані в україномовному юридичному дискурсі. Результати дослідження свідчать про наявність міграційних процесів економічної термінології в терміносистему права.

Отже, у зв'язку з цим постає питання визначення статусу транстермінів в терміносистемі-реципієнті – українській правничій термінології. Зазначимо, що внаслідок транстермінологізації відбувається спеціалізація транстермінів. Англомовні термінозапозичення, що мігрували зі сфери української економічної термінології до терміносистеми права української мови, отримують юридичну спеціалізацію. При цьому, економічні явища, дії та відносини одержують характер правових дій та відносин, поняття, що функціонували у сфері економіки, поступово втрачають свою економічну природу і в новій терміносистемі визначається їх юридична природа, а економічні терміни-мігранти

змінюють значення. Аналіз показав, що частина транстермінів певний час можуть зберігати своє значення повністю чи частково або повністю його втрачати і поступово закріплюватись у статусі юридичних термінів. Таким чином, оскільки основна функція терміна – дефінітивна, то для визначення статусу транстермінів в терміносистемі-реципієнті визначальним є аналіз семантичної структури дефініції терміна.

Література:

1. Голдованський Я.А. Проблемы этимологической идентификации лексических заимствований (на матер. англицизмов в украинском языке): автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19. Минск, 1987. 19 с.
2. Гумовська І.М. Англійська юридична термінологія в економічних текстах: генезис, дериваційні та семантико-функціональні аспекти: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2000. 18 с.

ДО ПРОБЛЕМИ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ПОМИЛОК І АВТОРСЬКОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В ПОЛЬСЬКІЙ ТІ УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Смерчко А. А.

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

Міжнародного економіко-гуманітарного університету

імені академіка Степана Дем'янчука

м. Рівне, Україна

Лінгвістичний статус перифраз трактується неоднозначно. Як і пареміологічні одиниці, вони становлять диференційну ознаку, що розділяє прихильників вузького і широкого розуміння обсягу фразеології. Менше, ніж інші фразеологізми, їх фіксують словники. Однак перифрази, як і фразеологічні одиниці і як акт мовотворчої діяльності людини, заслуговують на пильну увагу.

Процес формування фразеологічних інновацій через перефразування – образного опису або образної конкретизації поняття – вартий особливого розгляду. Такий спосіб утворення ФО на базі окремих слів згадується у працях Ю.Гвоздарьова [1, с. 64-72], М.Демського [2, с. 14], S. Baþy [4], P. Flicińskiego [5].